

דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מניין שאין הלויים אומרים שירה על שום "אכילת" מזבח כגון בשעת זריקת דם הקרבנות וניסוך המים (7) אלא על ניסוך היין למזבח? — שנאמר (שופטים ט יג): "ותאמר להם הגפן: החלתי את תירושי המשמחה אלהים ואנשים". אם אנשים היין משמחה, אלהים, במה הוא משמחה? אלא, מכאן אנו למדים שאין אומרים שירה במקדש אלא על ניסוך היין בלבד.

וכיון ששני ה"הלולים" שבפסוק הוצרכו להשמיענו שני דינים אלו שהזכרו, שוב אין כאן "הלול" מיותר שיהא אפשר ללמוד הימנו חיוב ברכה לפני האכילה ולאחריה, ואיך הברייא למדה מפסוק זה לחיוב ברכה?

הגמרא מבארת שקושיא זו קיימת רק לדעה אחת במחלוקת שנחלקו התנאים באיסור "רבעי".

הניחא, עדיין יתכן ללמוד מפסוק זה לחיוב ברכה למאן דתני, הגורס בכל המשניות

העוסקות באיסור "רבעי" "נטע רבעי", דהיינו, שדין "רבעי" נוהג לא רק בכרם ענבים אלא בכל פירות האילן, שהרי לשיטתו אין צורך ב"הלול" השני ללמדנו שרק יין טעון חילול, והוא נותר לדורשו לענין חיוב ברכה.

אלא למאן דתני גורס בכל המשניות העוסקות באיסור "רבעי" "כרם רבעי", דהיינו, שדין "רבעי" נוהג רק בכרם ענבים, ולמדים זאת מה"הלול" השני האמור בפסוק שרק "דבר הטעון שירה טעון חילול" — מאי איכא למימר? איך נלמד מפסוק זה חיוב ברכה, והרי לא נותר שום "הלול" ללמד חיוב זה.

ומביאה הגמרא אלו תנאים נחלקו במחלוקת זו אם גורסים "נטע רבעי" או "כרם רבעי".

דאמר: רבי חייא לרבי שמעון ברבי נחלקו בדין זה. חד תני בכל המשניות "כרם רבעי" (8) וחד תני בכל המשניות "נטע רבעי" (9).

7. תוספות.

8. הבעל המאור בסוגייתנו סובר שלענין "ערלה" כולם מודים שהאיסור קיים גם בשאר האילנות ולא נחלקו אלא לענין "רבעי", ואולם רש"י על מסכת סוטה (מג ב ד"ה קלא) סובר שמחלוקתם קיימת גם לענין איסור "ערלה". וכבר התקשה הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס ובתשובותיו (סימן קע"ו) מנין לו לחדש כן.

ויש לבאר זאת על פי דברי זרע אברהם (סימן י"ד"כ"ב) שהוכיח מדברי התוספות בקידושין (לח א ד"ה והוא) ש"רבעי" אינו

איסור בפני עצמו אלא הוא מהווה המשך לאיסור "ערלה", ורק יש לו היתר להאכל בירושלים ע"ש, ומעתה, כיון שלענין איסור רבעי ישנו מי שסובר שהאיסור נאמר רק בכרם בהכרח שלאותו מאן דאמר גם איסור ה"ערלה" נאמר רק בכרם.

9. כתבו התוספות (ד"ה ולמאן) שלהלכה נוקטים שגם בחוץ לארץ נוהג איסור "רבעי", ואולם האיסור נוהג רק בכרם מכח הכלל שבידינו ש"כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ", ואולם הרמב"ם (פ"י ממאכ"א הט"ו) חולק וסובר שהאיסור אינו נוהג כלל